

Publikování a typografie

Co je to typografie

- Věda zabývající se naukou o tištěném textu
- Seznam pravidel a doporučení jak správně sázet text
- Vyvíjí se od 15. století
- Tato lekce by měla být takovým průvodcem po některých pravidlech sazby textu na počítači a varováním před nejčastějšími chybami

Základní pravidla při psaní

- Enter dávám pouze na konci odstavce, ne na konci řádku
- Mezi slovy píšeme vždy jen jednu mezeru, delší mezery realizujeme pomocí tabelátoru anebo jako tabulku
- Přejít na novou stránku vždy pomocí vložení konce stránky
- V rámci odstavce se nemění typ a velikost písma

Definice

- Odstavec – prostor mezi dvěma úhozyy Enter
 - Prázdný odstavec
- Písmo – definujeme
 - Typ (sada) – Arial, Times....
 - Patkové, bezpatkové, strojopisné
 - Řez – základní, tučné (bold), kurzíva (italika), kapitálky
 - Nepravá kurzíva (skloněné)
 - Velikost
 - Znaková sada (kódování)

Písmo

- Patkové (Serif) – Times New Roman
 - **MILITARY**
- Bezpatkové (Sans Serif) – Arial
 - **MILITARY**
- Strojopis (Monospaced) – Courier
 - **MILITARY**
- Všechna písma – velikost 48, tučné
- Serif = francouzsky patka

Typografické jednotky

- Základem je bod
 - Rozlišujeme evropský a americký
 - Evropský je o 6 % větší
 - Americký se nazývá pica (čti pajka)
 - 1 pica = 12 bodů
 - 1 palec = 6 pica = 72 bodů
 - Evropský se nazývá cicero (francouzská pica)
 - 1 cicero = 12 bodů
 - 1 metr = 2660 bodů

Volba písma

- Obvykle se použije pro text patkové písmo.
 - Patky lépe vedou oči po řádku
- Na nadpisy buď stejné písmo (zvětšené a tučné) nebo bezpatkové písmo. Nikdy ne jiné patkové.
- Nesázíme-li vzorník písem, pak platí, čím méně písem, tím lépe.

Odstavce

- Neměly by být rozděleny mezi dvě stránky a když, tak nesmí být na druhé stránce jeden řádek (sirotci a parchanti).
- Uvnitř se nesmí použít Enter, maximálně nucené zalomení (Shift + Enter)
- Odstavce se obvykle oddělují svislou mezerou, která bývá polovina velikosti písma-
- První řádka odstavce (zarážková), bývá odsazena o vhodnou velikost.
 - Záporné odsazení = předsazení.

Odstavce

- První odstavec se někdy neodsazuje
- Poslední řádka by neměla být kratší než odsazení
- Naopak by neměla končit úplně na konci řádku
- Zarovnání vlevo nebo do bloku
- Máme-li převážně krátké odstavce (do tří řádků) je lepší zarovnat vlevo

Dělení slov

- Řeší mluvnická pravidla – viz Pravidla českého pravopisu
- V odstavci nemá být více než tři dělení
- Pod sebou by nemělo být více než 6 dělení
 - V těchto dvou případech se k dělení počítá i interpunkce

Dělení slov

- Nedělitelné věci
 - Zkratky
 - Čísla a jednotky
 - Tituly a jména
 - Slova kde by zbylo na konci řádku jedno písmeno (o-kurka)
 - Nesmí vyjít hanlivé slovo (knihovna, tlumočit, rozpíčky ...)

Spojky a předložky

- Jednopísmenné nesmí zůstat na konci řádku
- Výjimkou je malé písmeno a ve významu slučovacím (ne „a proto“)
- Stejně tak se nemusí toto pravidlo dodržet při sazbě do úzkých sloupců

Čísla

- Píše buď číslo nebo slovo
- Nelze kombinovat (5ti 5-ti ...)
- Mezi jednotku a číslo se dává vždy nedělitelná mezera
- Nedělitelná mezera též mezi tisíce nebo čísla u telefonních čísel (387 771 111)
- Procenta – 5 % vs. 5%

Datum a čas

- Povolené formáty data
 - 2. října 2009
 - 2. 10. 2009
 - 2. X. 2009
- Čas
 - Běžný zápis 7.51:23
 - Sportovní zápis 2:15:17,452

Interpunkce

- Interpunkční znaménka
 - . , ? ! : ;
 - Za poslední písmeno bez mezery a za ním mezera
 - Zcela typograficky správné je oddělení dvojtečky, středníku, otazníku a vykřičníku od posledního písmene malou nedělitelnou mezerou
 - 3:2 je sportovní výsledek
 - 3 : 2 je dělení
 - Pro tři tečky (výpustka) ... by se měl použít speciální znak (mezi tečkami je větší mezera), tečka (konec věty) se za ně již nepíše

Pomlčka

- Normální pomlčka (divis) Česko-Slovensko, nebo-li
- Spojovník (je o něco širší)
 - Též en-dash (šířka n)
 - Mountfield-Sparta (význam proti)
 - Lennon-McCartney (význam a)
 - České Budějovice-Jihlava (z do)
 - 1989-2009 (od do)
 - Kč 234,-
 - Nesmí být na začátku řádku

Pomlčka

- Rozdělovník (velmi dlouhá pomlčka)
 - em-dash
 - Naznačení přestávky v řeči
 - Neukončený konec odstavce
- Matematické znaménko mínus
 - Jako plus bez svislé čárky
 - Je o něco výš a tučnější než pomlčka

Uvozovky

- České uvozovky jsou:
 - Uvozovací vlevo dole s „ocásky“ vpravo dolů
 - Uzavírací vpravo nahoře s „ocásky“ vlevo nahoru
- Angličané a Francouzi mají jiné uvozovky
- Mezi uvozeným textem a uvozovkou není mezera

Závorky

- Text v závorce se od závorky neodděluje mezerou, tak je okolo bloku v závorkách.
- Je-li věta celá v závorce je závorka za interpunkčním znaménkem (jinak naopak).

Desatero nejhouževnatějších pravopisných pověr

- Převzato ze zpravodaje CSTUGU číslo 4 ročník 1994
- 1. těhle (s pikantní mutací těchle)
- 2. ranné brambory
- 3. a nebo, na levo
a naproti tomu
být sto, nashledanou
- 4. standartní (z výchozího standardu je
standarta)
- 5. Himaláje (hattrick v jednom slově)

Desatero nejhouževnatějších pravopisných pověr

- 6. Vy, Váš jinde než v dopisech
- 7. napjetí
a naproti tomu
idei, ideí, ba i idee
- 8. dvěstěpadesátčtyři, 5 ti, 5-ti, 5ti denní,
dokonce 5-tého
- 9. plzeňsko, Plzeňský, středoevropan, Střední
Evropa
- 10. pedikůra, úsilovný, Úprka

Desatero nejhouževnatějších pravopisných pověr

- A jako tři mušketýři byli čtyři, i našich pověr je o jednu víc:
- vyjímka

E – typografie

- Elektronicky publikovaný text má některé typografické zvláštnosti
 - Nemusíme hlídat konce stránek
 - Můžeme více používat barvy
 - Ale je třeba počítat s možností, že si tento text uživatelé budou tisknout
 - Je třeba počítat se skutečností, že se text může každému zobrazit jinak (prohlížeče WWW, verze Wordu, atd.)

Konec

Děkuji za pozornost